

HEDMARK OG OPPLAND STATSADVOKATEMBETER

Riksadvokaten
Postboks 2102 Vika
0125 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
HOP 18-0544/3
821.9-2

Dato
29. desember 2018

INNLANDET POLITIDISTRIKT AVSNITT FOR ØKONOMISK KRIMINALITET OG MILJØKRIMINALITET – TILSYN MED OM RIKSADVOKATENS OG POLITIDIREKTORATETS INSTRUKS OM BRUK AV INFORMASJON FRA ØKOKRIM ENHET FOR FINANSIELL ETTERRETNING FØLGES

1. Innledning

I riksadvokatens rundskriv nr. 1/2018 har riksadvokaten understreket at målrettet etterforskning med sikte på inndragning av utbytte skal prioriteres høyere, ikke minst i hvitvaskingsaker. I slike saker skal det undersøkes om EFE (ØKOKRIMs enhet for finansiell etterretning) besitter relevant informasjon, jf. riksadvokatens og Politidirektoratets instruks om bruk av informasjon fra EFE i politidistriktene. Statsadvokatene skal ved inspeksjoner eller på annen måte føre tilsyn med at instruksene følges

2. Forberedelse og gjennomføring av tilsynet

I e-post 6. mars 2018 ble Avsnitt økonomi, miljø og fauna i Innlandet politidistrikt (Økoavsnittet) varslet om at statsadvokatene som et ledd i vår fagledelse, ville innkalle til et samarbeidsmøte med Økoavsnittet etter omorganiseringen. I vårt brev 10. april 2018 ble påtaleledelsen, ledelsen for Felles enhet for etterretning og etterforskning og ledelsen i Økoavsnittet innkalt til møte 23. april 2018. Møtet ville være todelt hvor første del ville være samarbeidsmøtet med blant annet en orientering om Økoavsnittet, bemanning, status i arbeidet instruks og retningslinjer, fokus på inndragning og samarbeid med andre etater i bekjempelsen av arbeidslivskriminalitet.

Den andre delen av møtet ble viet riksadvokatens pålegg om tilsyn med om instruksene fra riksadvokaten og Politidirektoratet ble fulgt. I brevet ble politidistriktet bedt om at det forut for møtet, ble gitt en skriftlig redegjørelse for rutiner og praktisering av direktoratets og riksadvokatens retningslinjer. Vi ba om at saker hvor man har mottatt/benyttet informasjon fra EFE ble gitt en kort omtale om hva saken gjelder, om det er opprettet straffesak og eventuelle utfall av saken.

I e-post av 18. april 2018 har leder for Økoavsnittet, politiinspektør Richard Røed, oversend et notat hvor statsadvokatenes spørsmål er besvart.

Informasjonen fra notatet ble utdypet i møte 23. april 2018. Til stede fra Innlandet politidistrikt var:

- Politioverbetjent Bjarte Espe, leder for Felles enhet for etterretning og etterforskning (FEE),

Postadresse:
Postboks 4457
2326 Hamar

Besøksadresse:
Østregate 61
Hamar

Telefon:
62 53 42 40

Telefaks:
62 53 42 49

E-post:
post.hop@statsadvokatene.no

- Politioverbetjent Edgar Aasbø Nilsen, kst. leder for Felles enhet for etterforskning (FES),
- politiinspektør Johan Martin Welhaven, leder for Felles enhet for påtale,
- politiinspektør Rolf Thoresen, seksjonsleder påtaleseksjonen
- politiinspektør Richard Røed, leder for Avsnitt økonomi, miljø og fauna
- Politioverbetjent Kjetil Hansen, nestleder Avsnitt økonomi, miljø og fauna

Fra statsadvokatene deltok førstestatsadvokat Arne Ingv. Dymbe og statsadvokat Thorbjørn Klundseter.

Etter møtet ble det rettet en henvendelse til Økokrim for om mulig å få fullstendig oversikt over de sakene som er oversendt til Innlandet politidistrikt. Det har blitt opplyst at det skulle komme enkelte felles retningslinjer for gjennomføringen av tilsynet. Av den grunn ble den videre oppfølgingen stilt i bero. Ettersom det ikke har kommet noen føringer for tilsynet og gjennomføringen, har en funnet det nødvendig å skrive rapporten på det grunnlaget som var innhentet. Vi ser i ettertid at vår henvendelse til Økokrim kunne vært tydeligere.

Det er imidlertid avholdt et nytt møte 13. desember 2018 mellom ledelsen ved Økoavsnittet og statsadvokat Thorbjørn Klundseter. Det er også oversendt en oppdatert liste over saker hvor det er mottatt informasjon fra EFE. Sakene omtales kort nedenfor. Listen er ikke uttømmende, men gir tilstrekkelig informasjon til å kunne trekke konklusjoner om hvorvidt instruksen følges.

3. Kort om organisering og bemanning

Avsnitt økonomi, miljø og fauna er organisert under Felles enhet for etterretning og etterforskning og Felles etterforskningsseksjon. Økoavsnittet er dermed en av distriktets fellesfunksjoner og trekker saker etter distriktets straffesaksinstruks. Fra 1. april 2018 har Avsnitt for økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet også ansvar for miljø- og faunasaker i politidistriktet. Trekkreglene går frem av lokal straffesaksinstruks.

Det går frem av politidistriktets straffesaksinstruks som er endelig vedtatt 22.oktober 2018, at Økoavsnittet trekker saker etter de samme reglene som gjaldt for Økoteamet i tidligere Hedmark politidistrikt. Det får ikke frem direkte av straffesaksinstruksens hvilke kriterier som gjelder for sakstrekk ut over at nærværende instruks viderefører tidligere instruks.

Det skal bemerkes at instruksens var godt innarbeidet i Hedmark politidistrikt. Økoteamet i Hedmark politidistrikt har også vært vurdert som velfungerende. Ved Vestoppland og Gudbrandsdal politidistrikter har det vært større utfordringer knyttet til behandling av saker om økonomisk kriminalitet. Under enhver omstendighet har ikke trekkreglene som fulgte av tidligere Hedmark politidistrikt sin straffesaksinstruks vært innarbeidet ved de to andre tidligere politidistriktene.

Det har ikke noen betydning for dette tilsynet, men vi vil likevel bemerke følgende: All den tid Avsnitt for økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet er etablert som en felles enhet for hele politidistriktet, kunne man med fordel ha latt trekkreglene fremgå direkte av straffesaksinstruksens. Selv om alle saker i politidistriktet kanaliseres via Felles straffesaksinntak (FSI) som forutsettes å kjenne godt til straffesaksinstruksens, fremstår instruksverket som noe fragmentarisk.

Økoavsnittet ledes av en politiinspektør, som også er en av to påtalejurister som formelt er knyttet til avsnittet. Lederen har personalansvar for samtlige ved avsnittet. Økoavsnittet består for øvrig av 4 etterforskere, 2 revisorer og 1 kontoransatte. I tillegg er 2 bistandsrevisorer fra Skatt Øst fast hos politiet. I tillegg er det distriktets fauna og miljøkoordinator også tilknyttet avsnittet.

Det er også ansatt en etterforsker med hovedansvar for dyrevelferds kriminalitet. Vedkommende begynner i denne stillingen medio februar 2019.

Fra januar 2019 vil også ytterligere en påtalejurist bli tilknyttet avsnittet, men formelt underlagt retts og påtale. Det er også iverksatt prosess for å ansette enda en påtalejurist med ansvar for dyrevelferdskriminalitet som vil høre til Økoavsnittet.

Samtlige er lokalisert på Hamar. Politidistriktets arbeidslivskontakt er også knyttet til Økoavsnittet, men vedkommende er steds plassert i Lillehammer.

Fra avsnittet meldes det om at en har hatt til dels høy arbeidsbelastning noe som dels skyldes omorganiseringen, dels et forholdsvis høyt antall saker som er ført for domstolene med til dels mange rettsdager. Videre har Økoavsnittet hatt personalutfordringer på både etterforsknings- og påtalesiden som har medført at avsnittet har hatt begrenset kapasitet i store deler av året. I møtet 13. desember 2018 meldes det om at disse utfordringene er løst. Arbeidsmiljøet beskrives som meget godt.

4. Politidistriktets bruk av informasjon fra EFE

I møtet mellom politidistriktet og statsadvokatene den 23. april 2018 bekrefter ledelsen ved avsnittet at man er godt kjent med Politidirektoratets og riksadvokatens retningslinjer av 15. februar 2017. Det meddeles at man har hyppig bruk av informasjon fra EFE, enten dette er informasjon som mottas etter initiativ fra EFE, eller at det er informasjon som etterspørres/innhentes etter initiativ fra politidistriktet.

I den skriftlige tilbakemeldingen opplyser politidistriktet at man mottar informasjon på forskjellige måter.

Sakene kan komme som anmeldelser fra EFE med bakgrunn i vurderinger som er gjort i Økokrim. Disse sakene blir gitt høy prioritert i politidistriktet. Flere av sakene har medført straffereaksjoner mot de anmeldte.

I saker hvor EFE foretar analyse og legger informasjon inn i Indicia som etterretning til politidistriktet, blir dette fulgt opp. Ut fra hva man har kapasitet til, vil man gjøre prioriteringer hvorvidt sakene skal følges opp. Normalt vil politiet anmode EFE om å få nærmere opplysninger om hva meldingen gjelder for så å ta beslutning om den skal følge den opp.

I andre tilfeller foretar politidistriktet egne søk på lokale objekter i Indicia, og hvor man får treff på Ask. I disse sakene vil man innhente ytterligere informasjon fra EFE før det eventuelt opprettes sak.

Det er flere tilfeller hvor politiet selv ikke har fulgt opp direkte overfor den som meldingen gjelder, men hvor forholdet har blitt tatt opp i samarbeidsmøte med Skatt Øst eller Nav. Disse kan ha fulgt opp via sine kontrollhemler og eventuelt ha gitt en forvaltningsmessig reaksjon. I noen tilfeller har Skatt Øst eller Nav kommet tilbake til politiet med en sak hvor forholdet blir anmeldt.

Politidistriktet beskriver samarbeidet med aktører som Skatteetaten, Nav, Arbeidstilsynet og Mattilsynet som godt. Samarbeidet med Økokrim beskrives også som godt.

Avsnitt for økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet har hatt flere saker fra EFE eller via EFE og eksempel på dette er:

7969590 – Anmeldelse fra EFE

Saken kom inn til Innlandet politidistrikt som anmeldelse fra EFE.

I egenskap av styreleder i en stiftelse, overførte han ved flere anledninger til sammen 461 000 kr fra stiftelsens konto til sin private konto, uten at det var styrebehandlet. Domfellelse i Nord-Østerdal tingrett 3. mai 2016 til fengsel i 120 dager for blant annet grovt økonomisk utroskap.

7969348 – Anmeldelse fra EFE

Saken kom inn som anmeldelse til Innlandet politidistrikt fra EFE. Som parkeringssjef i en kommune, hadde han satt penger (mynter) inn på sin private bankkonto. Siktede hevdet at han hadde funnet myntene og ble tiltalt for heleri. Domfellelse i Hedmarken tingrett 18. september 2014 til fengsel i 60 dager og inndragning av 72 466 kr. Heleribestemmelsen ble benyttet fordi siktede erkjente å ha funnet myntene tilfeldig, men forsto at dette var utbytte av en ellers straffbar handling. Vedkommende fikk avskjed fra kommunen.

13575541 – Etterretningsmelding fra EFE

Etterforskning iverksatt etter mottatt etterretningsmelding fra EFE. Mistanke om at siktede benyttet sin konto som såkalt "muldyrkonto" ved at siktede mottok penger fra andre, herunder fra utlandet og sendte pengene (153 000 kr) videre etter anvisning fra antatt kriminelle i utlandet. Siktede har også selv sendt store beløp ut av landet, og har tatt opp lån til dette formålet. Siktede var kasserer i en pensjonistforening. Hun benyttet foreningens konto til private formål og hun benyttet kontoen til transaksjoner til utlandet.

Domfellelse 19. juni 2017 i Nord-Østerdal tingrett til betinget fengsel i 5 måneder og inndragning av 161 858 kr (beslag fra domfeltes konto) og erstatning på 28 300 kr til pensjonistforeningen.

13917450 – etterretningsmelding fra EFE

Etterretningsmelding mottatt fra EFE om at siktede over lang tid satte inn store kontant innskudd til sin konto. Siktede driver handel med bruktbiler.

Politiet tok meldingen opp i samarbeidsmøte med Skattekrim, Skatt Øst. Skattekrim iverksatte undersøkelser med utgangspunkt i Skatteetatens hjemler og fremmet deretter saken for politiet. Etterforskning er iverksatt, herunder ransakinger hos siktede. Saken er fortsatt under etterforskning, men siktede har etter det opplyste erkjent store deler av det faktiske forholdet. Foreløpige anslag fra politiet indikerer at det er tale om en brutto ikke bokført omsetning på nærmere 20 millioner kroner.

Siktede er dessuten 100 % uføretrygdet, slik at han også er siktet for grovt trygdemisbruk.

Det forventes at saken vil bli ferdigstilt slik at den kan pådømmes i løpet av høsten 2019.

14165310 – etterretningsmelding fra EFE

Etterretningsmelding mottatt fra EFE om at siktede har satt inn store kontantinnskudd via innskuddsautomat i bank. Saken er under etterforskning. Det er også etablert samarbeid med Skatt Øst, Skattekrim.

14165174 – etterretningsmelding fra EFE

Etterretningsmelding mottatt fra EFE om store kontantinnskudd og uttak fra konto i bank.

Siktelse for brudd på blant annet bokføringsloven og ligningsloven, utelatt omsetning på om lag 1,5 millioner kroner. Saken er forsøkt pådømt som tilståelsessak, men siktede har trukket samtykke til summarisk pådømmelse. Saken vil bli sendt til statsadvokaten for utferdigelse av tiltalebeslutning.

14164214 – etterretningsmelding fra EFE

Etterretningsmelding fra EFE om store kontantinnskudd i bank. Sak under etterforskning. Det er to mistenkte for uriktig/manglende bokføring. omsetning.

14595454 – anmeldelse fra EFE

Anmeldelse fra EFE hvor en person hjemmehørende i Norge har dels mottatt større pengebeløp og dels har overført større pengebeløp, altså en såkalt "muldyrsak". Overførslene til mistenkte

kommer både fra utlandet og fra Norge. Overførslene fra Norge kan være ledd i et bedrageri som også er anmeldt. Overførslene fra mistenkte til utlandet går utelukkede til Nigerianske mottakere. Forholdet er under etterforskning.

14157441 – etterretningsmelding fra EFE

Etterretningsmelding mottatt fra EFE om store kontantinnskudd til mistenktes konto i bank. Innskuddene er gjort over innskuddsautomat fra siktede, men også fra andre personer enn mistenkte. Det er ikke samsvar mellom inntekter som er oppgitt til beskatning og kontantinnskuddene. Saken er under etterforskning.

5. Oppsummering og konklusjon

Det følger av Politidirektoratet og riksadvokatens felles instruks av 15. februar 2017 punkt 2, *Utlevering av informasjon fra EFE til bruk for politiet i straffesak*, at informasjonsoverføringen til politidistriktene kan skje på følgende måter:

1. Opprettelse av straffesaks om sendes til politiet (punkt 2.1)
2. Utarbeidelse av politirapporter til bruk i en straffesak (punkt 2.2)
3. Registrering av informasjon i Indicia (punkt 2.3)

I tillegg utarbeider EFE etterretningsrapporter på strategisk nivå og på operativt nivå. Dette har ikke vært gjenstand for tilsynet nå ettersom pålegget om tilsyn/inspeksjon er forankret i riksadvokatens rundskriv med mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen.

Ved tilsynet har vi registrert at Innlandet politidistrikt har mottatt informasjon i straffesaker på alle de tre foran nevnte måtene. Vi er også kjent med at politidistriktet mottar etterretningsrapporter på strategisk nivå og på operativt nivå, men kommenteres ikke videre, jf. ovenfor.

Vi bemerker at det i instruksens punkt 2.1 som gjelder anmeldelse, går det frem at kopi av påtegningen fra Økokrim til politidistriktet skal sendes det aktuelle statsadvokatembetet. To av sakene som er nevnt ovenfor, er fra 2015. Det går ikke frem av påtegningen at kopi er sendt til statsadvokaten. Av de sakene som er nevnt ovenfor, er det kun sak 14595454 hvor forholdet er anmeldt etter at instruksens trådte i kraft.

I den grad det er rimelig å trekke noen konklusjoner ut fra et så marginalt utvalg, må det konstateres at statsadvokatene mottar kopi fra Økokrim.

Politidistriktet har dels skriftlig og dels i våre to møter, opplyst at man gjør bruk av informasjon som er lagt inn i Indicia og at man etterspør ytterligere informasjon i saker som er initiert av EFE enten ved anmeldelse eller informasjon i Indicia og benytter dette i videre beslutningsprosesser. Politidistriktet opplyser at man også etterspør informasjon fra EFE i saker som initieres fra politidistriktet selv.

Informasjonen som innhentes brukes i straffesaker som nevnt, men benyttes også til utveksling av informasjon fra samarbeidende etater, særlig Skatteetaten og NAV. Sak 13917450 som er nevnt ovenfor, er et eksempel på at mottatt informasjon fra EFE har ført til at skattemyndighetene har kunnet innhente ytterligere informasjon som igjen har ført til siktelse for ikke bokført omsetning på nær 20 millioner kroner og trygdemisbruk.

Vår konklusjon er at det synes som om Innlandet politidistrikt, Avsnitt for økonomi, miljø og fauna har et aktivt forhold til informasjonen som dels mottas, dels innhentes fra EFE. Sett hen til resursene som avsnittet disponerer, fungerer dette godt. Slik vi vurderer det, følger Politidirektoratets og riksadvokatens felles instruks.

Den totale bemanningen ved Økoavsnittet er styrket, sammenlignet med hvordan situasjonen var for de tre tidligere politidistriktene, Hedmark, Vestoppland og Gudbrandsdal, samlet sett. Det uttrykkes fra ledelsen i Økoavsnittet at man er sårbare med tanke på store og ressurskrevende saker og andre oppgaver som for eksempel obligatorisk årlig opplæring (OÅO), selv om kompetansepåfyll oppleves som positivt. Avsnittet arbeider for å få kontaktpunkter i de geografiske driftsenhetene med dedikerte etterforskere som kan bidra til oppgaveløsningen. Det vil bli vurdert å etablere en hospiteringsordning ved Økoavsnittet for disse. En av årsakene til dette er at man opplever stadig oftere henvendelser fra driftsenhetene om bistand i andre typer straffesaker.

Ledelsen ved Økoavsnittet har orientert statsadvokatene særskilt om en pågående etterforskning i en sak som gjelder bedragerier overfor finansinstitusjoner, som omfatter mange mistenkte og mange fornærmede. Bedrageriene kan være utført som ledd i en organisert kriminell virksomhet, men det er fortsatt for tidlig å si. Økoavsnittet har bistand fra blant annet Økokrim. Statsadvokatene har blitt varslet om at etterforskningen er så vidt ressurskrevende at det er en viss fare for restanseoppbygging ved avsnittet.

Vi tilrår at politimesteren følger situasjonen nøye og setter inn ressurser om nødvendig for å unngå store restanser ved Økoavsnittet.

I lys av denne situasjonen, som kan medføre at Økoavsnittet kan måtte trekke veksler på andre enheter i politidistriktet, vil vi reise spørsmål ved om politidistriktet bør vurdere å implementere trekkreglene for avsnittet direkte inn i straffesaksinstruksen. Vi viser her til bemerkningen under punkt 3 ovenfor.

Gjenpart av tilsynsrapporten sendes politimesteren i Innlandet politidistrikt, leder FEE, leder FES, leder Avsnitt økonomi, miljø og fauna samt leder felles enhet for påtale. Videre orienteres Politidirektoratet og Økokrim ved gjenpart av rapporten.

Arne Ingv. Dymbe
førstestatsadvokat

Thorbjørn Klundseter
statsadvokat

Kopi: Politimester Johan Brekke
Politioverbetjent Bjarte Espe
Politioverbetjent Edgar Aasbø Nilsen
Politiinspektør Johan Martin Welhaven
Politiinspektør Richard Røed
Politidirektoratet
Økokrim